

**Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»**

Кафедра електричної інженерії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

Леонід БАЧУРІН

« _____ » _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДВС.1.02 Проблеми вибухозахисту рудникового

(шифр і назва навчальної дисципліни)

електрообладнання

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень освіти: другий (магістерський)

Спеціальність: 131 Галузеве машинобудування

(шифр і назва спеціальності (тей))

(шифр і назва спеціальності (тей))

(шифр і назва спеціальності (тей))

Освітня програма: Гірничі машини та комплекси

(назва освітньої програми, для обов'язкових дисциплін)

Мова навчання: українська

Робоча програма навчальної дисципліни Проблеми вибухозахисту рудникового
електрообладнання _____

для здобувачів вищої освіти за спеціальністю 131 Галузеве машинобудування

« 20 » лютого 2023 року. – 7 с.

Розробники: Едуард НЄМЦЕВ, старший викладач кафедри електричної інженерії.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри _____

(назва кафедри)

Протокол № 4 від « 20 » лютого 2023 року.

Завідувач кафедри

« 20 » лютого 2023 року.

(підпис)

(_____)

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією з галузі знань 13 Механічна інженерія

(шифр, назва)

Протокол № _____ від « _____ » _____ 2022 року.

Голова _____

(підпис)

(_____)

(прізвище та ініціали)

« _____ » _____ 2023 року.

1. Загальна інформація

Форма навчання	Денна	Заочна
Статус	Вибіркова	
Обсяг в кредитах ЄКТС	6	—
Обсяг в годинах за навчальним планом, разом:	180	—
в тому числі:		
лекції:	36	—
практичні заняття:	24	—
лабораторні заняття:	—	—
семінари:	—	—
самостійна робота:	120	—
Форма підсумкового контролю	Екзамен, РР	
Дисципліну викладають	Едуард НЕМЦЕВ http://elin.donntu.edu.ua eduard.niemtsev@donntu.edu.ua	

Передумови для вивчення дисципліни: «Електропостачання гірничих підприємств», «Спеціальні питання гірничих машин і комплексів», «Проектування гірничого обладнання», «Моделювання робочих процесів мехатронних систем».

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Проблеми вибухозахисту рудникового електрообладнання» є придбання здобувачами вищої освіти теоретичних знань та практичних навичок, необхідних для розв'язання практичних питань, пов'язаних з безпечною експлуатацією рудникового електрообладнання у потенційно вибухонебезпечних середовищах.

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність використовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові компетентності:

ФК2. Здатність застосовувати передові для галузевого машинобудування наукові факти, концепції, теорії, принципи.

ФК3. Здатність застосовувати та вдосконалювати наявні кількісні математичні, наукові й технічні методи, а також комп'ютерні програмні засоби для розв'язування інженерних завдань галузевого машинобудування.

ФК4. Здатність втілювати передові інженерні розробки для отримання практичних результатів.

ФК11. Здатність використовувати знання в розв'язуванні завдань підвищення якості продукції та її контролювання .

ФК18. Здатність застосовувати нові підходи (методи) до аналізування процесів, стану технічних об'єктів та прогнозування можливих причин виникнення проблемних ситуацій з метою оцінювання ризику та можливих наслідків .

Програмні результати навчання:

ПРН1. Здатність застосовувати нові підходи (методи) до аналізування процесів, стану технічних об'єктів та прогнозування можливих причин виникнення проблемних ситуацій з метою оцінювання ризику та можливих наслідків.

ПРН8. Вміння системно аналізувати інженерні об'єкти, процеси і методи.

ПРН12. Вміння проектувати потрібне устаткування, інструменти та методи.

ПРН20. Навички розв'язування завдань з підвищення якості продукції.

3. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Проблеми вибухозахисту рудникового електрообладнання» студент повинен:

знати:

- принципи формування вибухонебезпечних сумішей,
- джерела запалювання рудникового газу,
- параметри стану виробничого середовища в умовах підвищеної небезпеки при експлуатації рудникового електрообладнання,
- основні принципи проектування систем захисту від виникнення пожежі,
- основні функції та завдання служби забезпечення вибухозахисту,
- вимоги безпеки до обладнання та процесів в умовах підвищеної небезпеки на гірничих підприємствах,
- заходи щодо захисту людей від небезпечних явищ, які виникають в умовах надзвичайних ситуацій,
- типи виконання рудникового електричного обладнання,
- основні вимоги нормативних актів щодо систем захисту людей і електрообладнання в умовах потенційно вибухонебезпечного середовища.

вміти:

- визначати потенційно небезпечні місця та ділянки на об'єктах, де можливе утворення вибухонебезпечного середовища,
- визначати вимоги до систем захисту електричного обладнання при виникненні надзвичайних ситуацій,
- визначати можливість роботи на об'єкті після проведення ліквідації негативних наслідків впливу небезпечних і шкідливих факторів,
- організовувати та здійснювати перевірку стану безпеки робочих місць,
- оформляти дозволи на введення в роботу вибухозахищеного електричного обладнання,
- оцінювати іскробезпеку електричних ланцюгів при іскробезпечному виконанні електричного обладнання.

4. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами представлення результатів навчання дисципліни «Проблеми вибухозахисту рудникового електрообладнання» є:

- екзамен, що проводиться у письмовий формі в обсязі матеріалу, визначеного навчальною програмою дисципліни «Проблеми вибухозахисту рудникового електрообладнання» і в терміни, встановлені навчальним планом,
- на практичних заняттях, шляхом проведення опитування для оцінки рівня засвоєння студентом поточної теми. Поточний контроль має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи.

Контроль за навчально-пізнавальною діяльністю здійснюється у фронтальній, груповій, індивідуальній формах, перевірки виконання ситуативних задач тощо. Оцінка наданих відповідей здійснюється шляхом виставлення відповідних балів, які підсумовуються протягом семестру.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Під час семестрового контролю враховуються результати виконання практичних робіт та якості виконання індивідуального завдання відповідно до розподілу балів, які отримують студенти:

Форма навчання	Пр. 1	Пр. 2	Пр. 3	Пр. 4	Пр. 5	Пр. 6	Пр. 7	Пр. 8	РР	Поточний контроль	Іспит	Максимальний бал
Денна	3	3	3	3	3	3	3	3	16	40	60	100
	2	2	2	2	2	2	2	2	8	24	60	84

Примітки: 1) Пр1, Пр2 і т.д практичні роботи;

2) У числівнику максимальний бал – при своєчасному та правильному виконанні, у знаменнику – мінімальний (при правильному, але несвоєчасному виконанні).

Оцінювання проводиться з урахуванням вимог Положення про організацію освітнього процесу. Результати підсумкового контролю оцінюються за 100-бальною шкалою та чотирибальною («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Відповідність між шкалами встановлюється наступним чином:

Оцінка	
За 100-бальною шкалою	Для екзамену, курсового проекту(роботи), практики, диференційованого заліку, кваліфікаційного екзамену, випускної кваліфікаційної (дипломної) роботи (проекту)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6 Програма навчальної дисципліни

6.1. Основні теми дисципліни

1. Рудникові гази. Формування вибухонебезпечних сумішей.
2. Джерела запалювання рудникового газу.
3. Загальні уявлення про вибухи в газових сумішах.
4. Типи виконання рудникового електричного обладнання.
5. Основи вибухозахисту виду «вибухонепроникна оболонка».
6. Вибухобезпека оболонок у режимі аварійного дугового короткого замикання.
7. Аерогазовий контроль та відключення електроенергії як спосіб забезпечення пожежної безпеки.
8. Забезпечення пожежо- та вибухобезпеки при монтажі та експлуатації електричного обладнання.
9. Вимоги нормативних актів щодо систем захисту людей і електрообладнання в умовах потенційно вибухонебезпечного середовища.

6.2. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1	Визначення параметрів електричної дуги.	3	—
2	Визначення швидкості розповсюдження полум'я у вибухонебезпечних середовищах.	3	—
3	Оформлення дозволів на введення в роботу вибухозахищеного електричного обладнання.	3	—

4	Оцінка іскробезпеки електричних ланцюгів при іскробезпечному виконанні електрообладнання.	3	—
5	Розрахунок параметрів щільного вибухозахисту при потужних імпульсних розрядах.	3	—
6	Методи випробувань та контроль стану вибухонепроникних оболонок.	3	—
7	Пристрої захисту в системах швидкодіючого відключення.	3	—
8	Захист електричного обладнання від неприйнятної нагрівання.	3	—
	Усього годин	24	—

6.3. Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачено.

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1	Рудникові гази. Формування вибухонебезпечних сумішей.	13	—
2	Джерела запалювання рудникового газу.	13	—
3	Загальні уявлення про вибухи в газових сумішах.	13	—
4	Типи виконання рудникового електричного обладнання.	13	—
5	Основи вибухозахисту виду «вибухонепроникна оболонка».	13	—
6	Вибухобезпека оболонок у режимі аварійного дугового короткого замикання.	14	—
7	Аерогазовий контроль та відключення електроенергії як спосіб забезпечення пожежної безпеки.	14	—
8	Забезпечення пожежо- та вибухобезпеки умовами монтажу та експлуатації електричного обладнання.	14	—
9	Вимоги нормативних актів щодо систем захисту людей і електрообладнання в умовах потенційно вибухонебезпечного середовища.	13	—
	Усього годин	120	—

6.5. Індивідуальні та/або групові завдання

Навчальним планом передбачено виконання індивідуальної роботи, яка виконується студентами у вигляді розрахунково-графічної роботи «Визначення параметрів пожежо- і вибухобезпеки роботи електричного обладнання». Основною метою завдання є визначення параметрів пожежо- і вибухобезпеки роботи електричного обладнання, при застосуванні тих чи інших методів:

- визначення параметрів вибухонебезпечного середовища,
- розрахунок характеристик безпеки роботи електричного обладнання у відповідному середовищі,
- вибір електричного обладнання відповідного виконання,
- оцінка іскробезпеки електричних кіл,
- визначення параметрів пожежо- і вибухобезпеки роботи електричного обладнання.

Варіант завдання обирається за порядковим номером студента у «Журналі обліку контролю навчально-виховного процесу»

7. Література

7.1. Основна

1. Рябенко І.С., Шевчук С.П., Мейта О.В. Електрообладнання та електропостачання машин і установок геотехнічних виробництв: підручник для студ. спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», спеціалізації «Електромеханічні та мехатронні системи геотехнічних виробництв» – Київ: КГП ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 613 с.
2. Кулаков О.В., Росоха В.О. Електротехніка та пожежна профілактика в електроустановках. Підручник – Харків: НУЦЗУ, 2010. – 569 с.
3. Півняк Г.Г. Електрифікація гірничих робіт: Підручник / Г.Г. Півняк, М.М. Белий, Л.П. Ворохов, В.Т. Заїка, Ю.М. Зражевський, Ю.Т. Разумний, А.Я. Рибалко, В.І. Тесленко, Ф.П. Шкрабець; за ред. Г.Г. Півняка. – Дніпропетровськ: НГУ, 2005. – 615 с.
4. Євдін О.М., Могильниченко В.В., Скидан М.А., Рibaкова Е.О. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій: навч. посібник. Т. 1. «Техногенна та природна небезпека». – К.: КІМ, 2007. – 636 с.
5. ПУЕ. Правила улаштування електроустановок (перше переглянуте, перероблене, доповнене та адаптоване до умов України видання). – Чинний від 2017-08-21. Київ: Міністерство енергетики та вугільної промисловості України, 2017. – 617 с.

7.2. Допоміжна

1. Маренич К.М. Електрообладнання технологічних установок гірничих підприємств: Підручник / К.М. Маренич, В.В. Калінін, Ю.В. Товстик, І.Я. Лізан, В.В. Коломієць. – Донецьк: ДонНТУ, Харків: УПА, 2009. – 372 с.
2. Рябенко І.С., Мейта О. В. Проектування електропостачання та електрообладнання машин і установок енергоємних виробництв: Курсове та дипломне проектування виробництв: підручник для студ. спеціальності 141 «Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка», спеціалізацій «Електромеханічні та мехатронні системи геотехнічних виробництв» та «Електромеханічні системи автоматизації та електропривод» – Київ: КГП ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 244 с.
3. Євдін О.М., Могильниченко В.В., Скидан М.А., Рibaкова Е.О. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій: навч. посібник. Т. 1. «Техногенна та природна небезпека». – К.: КІМ, 2007. – 636 с.
4. Правила улаштування електроустановок / 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Форт, 2009. – 736 с.
5. Правила технічної експлуатації електроустановок споживачів. Затверджені Наказом № 2588 Міністерства палива та енергетики України від 25.07.2006 зі змінами, що затверджені Наказом № 91 Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 13.02.2012. Зареєстровані в Міністерстві юстиції України 02.04.2012 за № 350/20663.

7.3. Методична

1. Методичні рекомендації до проведення практичних занять, самостійного вивчення та виконання індивідуального завдання з дисципліни «Проблеми вибухозахисту рудникового електрообладнання» – у розробці.

8. Інформаційні ресурси

1. <http://www.dnop.kiev.ua> – Офіційний сайт Держгірпромнагляду.
2. <http://www.mns.gov.ua> – Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
3. https://dnaop.com/html/43860/doc-%D0%94%D0%A1%D0%A2%D0%A3_2709-94 – ДСТУ 2709-94. Автоматизовані системи керування технологічними процесами.